

Historisk kvarleva, berättande källa och källkritik

Vid 84 års ålder blir Per Ludvig Lindgren intervjuad i radio, och berättar om sin barndom och ungdomstid på 1860- och 1870-talet. Ljudinspelningen är på samma gång en historisk kvarleva från sin tillkomsttid på 1940-talet, och ett historiskt källmaterial där en livslevande person som var med berättar om Stockholm i mitten av 1800-talet.

I den här uppgiften tränar eleverna:

- **Fakta och begrepp**
- **Källkritik och källanvändning**

Instruktion till uppgiften

- I den här uppgiften lyssnar eleverna till radiointervjun och besvarar därefter tre quiz med påståenden om källmaterialet. Eleverna tränar på att använda historiska källor och förstå hur ett källmaterial kan ge information om helt olika saker, beroende på om vi hanterar den som en *kvarleva* eller som en *berättande källa*. Genom källkritisk analys får eleverna göra tolkningar och avgöra vilken information källmaterialet ger, och vems perspektiv de berättar någonting om.
- Det är bra om eleverna är bekanta med de källkritiska begreppen *äkthet*, *närhet*, *beroende* och *tendens* sedan tidigare.
- Uppgiften passar att göra i mindre grupper eller i helklass. Du kan skriva ut transkriptionen med den renskrivna intervjun och instruktionerna till uppgiften om du vill.

Om materialet till övningen

Övningen utgår från en intervju i radio från 1947. Den 84 år gamle Per Ludvig Lindgren berättar i olika avsnitt om sina minnen från Stockholm under mitten och slutet av 1800-talet. I den här uppgiften använder vi intervjun där Per Ludvig Lindgren berättar om sina skolminnen från 1870-talet:

<https://stockholmskallan.stockholm.se/post/34666>.

Intervjun fungerar dels som en berättande källa, där Per Ludvig Lindgren fungerar som ett historiskt ögonvittne som berättar om händelser han själv varit med om på 1870-talet. Intervjun utgör också en historisk kvarleva, en teknisk produkt av samtalet som spelades in 1947.

Rätt svar till elevuppgifterna

Vem var Per Ludvig Lindgren? En del biografisk information om honom finns beskriven i Kungliga bibliotekets presentation av radiointervjun på Stockholmskällan: <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/34666>.

Vi hittar honom också i *Rotemansarkivet*, Stockholms stads bostadsregister för åren 1878-1926: <https://sok.stadsarkivet.stockholm.se/Rotemannen2012/SearchResult.aspx?id=132250100170>.

1. Vad berättar källan?

1. JA, det fanns radio 1947.
2. JA, Per Ludvig säger att han var 6 år när han började skolan.
3. JA, vi hör Per Ludvigs röst som 84-åring.
4. JA, Per Ludvig berättar att han började skolan 1869.
5. JA, han räknar upp bland annat dessa namn på skolans lärare.
6. JA, det är originalljudet vi hör i inspelningen.
7. JA och NEJ, det är en rimlig slutsats att dra eftersom programmet sändes i radio, men det sägs inte i intervjun.
8. NEJ, det kan vi inte veta, vi har inte tillgång till lyssnarsiffror och liknande statistik.
9. NEJ, intervjun berättar inte om någon mätning av skolans kvalitet.
10. JA, Per Ludvig säger att han tycker att undervisningen var undermålig.
11. JA, det var tillåtet att slå barn men det fanns en gräns där det sågs som misshandel.
12. NEJ, det var tillåtet att slå barn ända till 1979, men det berättar inte källan om.
13. JA, i påannonseringen tilltalar intervjuaren Per Ludvig som "Lindgren" istället för att säga "du", och eftersom språket i radio följde språknormen är det ett uppenbart korrekt sätt att uttrycka sig på.

Stockholmskällan**2. Berättande källa eller kvarleva?**

1. Kvarleva
2. Berättande
3. Kvarleva
4. Berättande
5. Berättande
6. Kvarleva
7. Kvarleva
8. Kvarleva
9. Berättande
10. Berättande
11. Berättande
12. Kvarleva

3. Källkritik**A) Intervjun som berättande källa**

1. JA, inspelningen är äkta och ingår i Sveriges radios arkiv vid Kungliga bibliotekets audiovisuella avdelning.
2. NEJ, Per Ludvig berättar om händelser som ligger 70-80 år tillbaka i tiden.
3. JA, Per Ludvig berättar om händelser han själv har upplevt.
4. JA, intervjun är en förstahandskälla som inte är beroende av andra källor.
5. NEJ, Per Ludvigs berättelse är subjektiv och blandar fakta och åsikter.
6. Exempel på svar: Källan har både styrkor och svagheter. Den är inte objektiv och är berättad långt i efterhand men Per Ludvig har själv varit med om händelserna och källan är äkta.
7. Exempel på svar: Hur användbar källan är beror på vilka frågor vi ställer till den. Som källa till hur Per Ludvig minns sin skoltid är källan mycket trovärdig. Som källa till hur enskilda händelser utspelade sig är det en brist att berättelsen spelades in så långt i efterhand.

B) Intervjun som historisk kvarleva

1. JA, inspelningen är äkta och ingår i Sveriges radios arkiv vid Kungliga bibliotekets audiovisuella avdelning.
2. JA, i intervjun hörs två personer tala 1947.
3. JA, vi hör ljudet av en radioinspelning från 1947.
4. JA, intervjun är en förstahandskälla som inte är beroende av andra källor.
5. NEJ, för att avgöra om inspelningen är typisk måste vi jämföra den med flera andra.
6. Exempel på svar: Som kvarleva är källan trovärdig. Den är äkta, ett exempel på en radioinspelning från 1947 och är inte beroende av någon annan källa.

Stockholmskällan

7. Exempel på svar: Hur användbar källan är beror på vilka frågor vi ställer till den. Om vi vill veta hur människor talade eller hur radio kunde låta 1947 kan den här kvarlevan berätta det.

Uppgift: Berättande källa eller kvarleva?

1. Vad berättar källan?

Lyssna på intervjun med Per Ludvig Lindgren, där han pratar om sina minnen från skolan (till och med 11:22): <https://stockholmskallan.stockholm.se/post/34666>.

Du ska nu använda intervjun som en historisk källa. Vad berättar den för information? Kryssa i rutan för **JA** eller **NEJ** vid följande påståenden:

	JA	NEJ
1. Det fanns radioapparater 1947.	☐	☐
2. Per Ludvig var 6 år när han började skolan.	☐	☐
3. Hur han lät när han var 84 år gammal.	☐	☐
4. Per Ludvig började skolan 1869.	☐	☐
5. Hans lärare hette Axel Nilsson, magister Karlström och mamsell Collin.	☐	☐
6. Ljudet var lite skrapigt och knastrigt i radio 1947.	☐	☐
7. 1947 tyckte Sveriges Radio att det var en bra programidé att intervjua en gammal farbror om sin barndom.	☐	☐
8. Många tyckte det var intressant med historia 1947.	☐	☐
9. Skolan var dålig på 1860-talet.	☐	☐
10. Per Ludvig tyckte skolan var dålig på 1860-talet.	☐	☐
11. Det var tillåtet att slå barn på 1860-talet.	☐	☐
12. Det var accepterat att slå barn 1947.	☐	☐
13. Det var artigare att tilltala någon med efternamnet än att säga ”du” 1947.	☐	☐

Stockholmskällan

2. Berättande källa eller kvarleva?

Du kan använda intervjun på två sätt för att få kunskap om historien:

- 1) *Berättande källa*: Lyssna till innehållet i intervjun och använd den information som Per Ludvig Lindgren berättar om 1800-talet för att besvara frågan.
- 2) *Historisk kvarleva*: Själva inspelningen från 1947 är din källa

Du ska nu avgöra om informationen kommer ifrån den *berättande källan* eller den *historiska kvarlevan*. Kryssa i rutan för **JA** eller **NEJ** vid följande påståenden:

	Berättande	Kvarleva
1. Det fanns radioapparater 1947.	☐	☐
2. Per Ludvig var 6 år när han började skolan.	☐	☐
3. Hur han lät när han var 84 år gammal.	☐	☐
4. Per Ludvig började skolan 1869.	☐	☐
5. Hans lärare hette Axel Nilsson, magister Karlström och mamsell Collin.	☐	☐
6. Ljudet var lite skrapigt och knastrigt i radio 1947.	☐	☐
7. 1947 sände Sveriges Radio ett program där en gammal farbror blev intervjuad om sin barndom.	☐	☐
8. Stockholmsdialekt låter annorlunda på 2000-talet än på 1800-talet.	☐	☐
9. Barn kunde vara olydiga på 1800-talet.	☐	☐
10. Per Ludvig tyckte skolan var dålig på 1860-talet.	☐	☐
11. Det var tillåtet att slå barn på 1860-talet.	☐	☐
12. Det var artigare att tilltala någon med efternamnet än att säga ”du” 1947.	☐	☐

Stockholmskällan**3. Källkritik**

Det finns 4 källkritiska kriterier:

- 1) *Äkthet* (äkta eller förfalskad källa)
- 2) *Närhet* (närhet i tid och plats)
- 3) *Beroende* (förstahandskälla eller andrahandsinformation)
- 4) *Tendens* (neutral eller partisk)

Du ska nu göra en källkritisk bedömning av intervjun. Ju fler kriterier som är uppfyllda, desto mer trovärdig och tillförlitlig är källan. Kryssa i rutan för **JA** eller **NEJ** vid följande påståenden:

A) Intervjun som berättande källa

	JA	NEJ
1. Intervjun är äkta, en inspelning för Sveriges Radio 1947.	☐	☐
2. Per Ludvig berättar om händelser som utspelar sig nära i tid.	☐	☐
3. Per Ludvig var med vid de händelser han berättar om.	☐	☐
4. Intervjun är en förstahandskälla och bygger inte på någon bok eller annan källa.	☐	☐
5. Per Ludvig är opartisk och neutral och berättar bara om fakta som går att kontrollera	☐	☐

6. Förklara: Bedömer du källan som trovärdig eller inte trovärdig? Motivera och förklara din helhetsbedömning av källans trovärdighet:

7. Fundera: Formulera en fråga som den här berättande källan ger trovärdig information om:

Stockholmskällan**B) Intervjun som *kvarleva***

	JA	NEJ
1. Intervjun är äkta, en inspelning för Sveriges Radio 1947.		
2. Den ger en bild av hur människor i radio talade 1947.		
3. Intervjun ger information om hur radio lät 1947.		
4. Intervjun är en förstahandskälla och bygger inte på någon bok eller annan källa.		
5. Kvarlevan är typisk för hur radio lät i Sverige 1947.		

6. Förklara: Bedömer du källan som trovärdig eller inte trovärdig? Motivera och förklara din helhetsbedömning av källans trovärdighet:

7. Fundera: Formulera en fråga som den här historiska kvarlevan ger trovärdig information om:
